

Neskončna zgodba

Bralna uprizoritev Sofoklesove Antigone v prevodu Ivana Hribovskega in režiji Ksenje Geister

Lansko jesen je pri založbi Družina izšel prevod grške tragedije Antigona. Prevod najbolj sposojene knjige v naših knjižnicah bi ostal neopažen oziroma le še eden od številnih prevodov, če ne bi zbudil pozornosti prevajalec in »letnica« prevoda. Ivan Hribovšek (1923–1945) je delo prevedel pri osemnajstih letih. Na voljo je imel izredno skromno znanstveno literaturo, brez česar je prevajanje tovrstnih besedil, kot pravi Brane Senegačnik, tako rekoč neizvedljivo. Pravzaprav ni bilo mogoče zanesljivo ugotoviti, kakšne izdaje, komentarje, slovarje in druge prevode je sploh lahko uporabljal. Prof. Kajetan Gantar domneva, da je to prvi slovenski prevod, ki je nastal neposredno iz izvornika. Nekaj posebnega je tudi način, kako se je ta prevod ohranil: njegova neuslišana ljubezen Anica Resman ga je prenašala iz skrivališča v skrivališče, da ga je

Ksenja Geister, profesorica latinščine in grščine, režiserka bralne uprizoritve Antigone.

Foto: Selena Benedik

»SLOVENCIM NA ANTIGONO ŠE ČAKAMO«

Igralce je izmed znancev in amaterskih igralcev izbrala Karlinova. V vlogi Antigone nastopi Tanja Erlah, ki jo je Antigona prevzela že ob prvem srečanju s tem grškim delom v gimnaziji. »Kot bi si bili nekako podobni, celo zelo poistovetila sem se z njo. Postali sva prijateljici, sestri, vendar tega nikoli nisem z nikomer delila. Biti si tako blizu z njo se mi je zdelo nekako predrzno. Pustila sem jo v skriti kamrici svojega srca, letos pa me je na čudovit način poiskala.« Erlahova se je vloge lotila po navodilih režiserke Geisterove in pravi, da je že premierna predstava, pa tudi vse naslednje, pokazala, da je »Antigona tema, ki Slovence zelo nagovarja in zlepa ne bo izčrpana. Verjamem, da je predstava korak k temu, da bodo tudi naši bratje v Kristusu našli usmiljeno roko slovenske Antigone. Slovenci na svojo Antigono namreč se čakamo ...« Erlahova tematiko povojnih pobojev spremlja, odkar je prvič slišala zanjo. Tragično usodo »prevaranega, nato pa ugrabljenega razoroženega vojaka domobranske vojske in posledično zverinsko pobitega s strani rojaka komunista« je doživel tudi njen stari stric. »Na to se odzivam podobno Antigoni,« pravi Erlahova, ki je hvaležna, da je njen sorodnik »doživel milost pokopa po 62 letih od svoje strahotne smrti v Lovrenski grapi« ... Igralka v vlogi Antigone je prepričana, da »slovenski narod ne bo našel miru prej, preden se bo našla slovenska Antigona, ki bo dejansko, ne glede na ceno, poskrbela za pokop vseh žrtev po vseh moriščih širom domovine. Mislim, da je to tisto, kar nagovarja naše gledalce, da pridejo na predstavo Antigone in jo mestoma v smrtni tišini z zanimanjem spremljajo. Veš, Antigona, svoj dolg?«

KONFLIKT MED BOŽJIMI IN ČLOVEŠKIMI ZAKONI

Da dimenzija Hribovske pretesljive usode, ko so ga podobno kot glavno junakinjo oziroma njenega brata Polinejka po nasilni smrti ožigosali za narodnega izdajalca, ni neposredno spoznavna, pravi režiserka Geisterjeva. »Če pa dobro pomislimo, je njegov Sofokles pravzaprav slika njega samega, njegovega vedenja sveta, njegove duševnosti in njegovega etosa.« Ko je prebiral dramo, predno so pričeli z vajami, je videla, kot pravi, glavni poudarek na konfliktu med božjimi in človeškimi zakoni. »Koliko smo to uspeli prikazati v uprizoritvi, ne vem. Nekatere stvari vendarle mislim, da smo s pomočjo prirojenih kvalitet nastopajočih bralcev izpostavili. Tako je naša

UPRIZORITEV JE HRIBOVŠKOVA INTERPRETACIJA SOFOKLA, JE REZULTAT NJEGOVEGA MISELNEGA SVETA.

Antigona zelo uravnovešena, pomirjena sama s seboj, bolj idealistična filozofinja in ne toliko uporniška aktivistka.« Po besedah režiserke je zanimiv tudi Kreon (*Marcel Kokalj*). »Ko smo dramo postavili do konca, je prav ta oseba najbolj izstopila in izpadla kot osrednja oseba tragedije. Poskušali smo ga prikazati kot nabuhlega majestetičnega firerja, ki ne more skriti svoje primitivnosti. V Kreontovih izjavah je Sofokles zares pokazal svojo duhovitost. Vendar na koncu drame, ko se Kreon ob smrti sina in žene zlomi, nenadoma pokaže svojo pristnost in človeškost. Tako je pravzaprav oseba Kreonta edina, ki doseže razvoj v duhovnem smislu, to je: spozna svojo zmo-

Najbolj vzvišeno sporočilo Antigone: »Ne za sovraštvo, za ljubezen jaz živim.« Prihodnja uprizoritev bo 11. novembra v Platonovi votlini v Zavodu sv. Stanislava. Foto: Ambrož Demšar

in se kesa svojih dejanj.« Aktualni bralni uprizoritvi daje po besedah režiserke poudarek tudi izvrstna interpretacija vloge zbora (*Jurij Svobljak*). »Je razlagalec dogajanja, daje mu tudi potrebno težo in ravnovesje, privzdignjenost in pretresljivost.« Pravi antični ton uprizoritve je glasbena improvizacija na tolkalih (*Janez Sagadin*), brez katere igra ne bi bila to, kar je.« Hkrati pa ne pozabimo, doda režiserka Geisterjeva, da je »uprizoritev Hribovskega interpretacija Sofokla, je rezultat njegovega miselnega, čustvenega in vrednostnega sveta. Neverjeten dosežek za osemnajstletnika.«

AKTUALNOST PREDSTAVE

O aktualnosti Antigone režiserka Geisterjeva pravi, da gre za nenapisano božjo postavo, vsajeno v človeško srce, ki je ista na veke. »Njeno upoštevanje in spoštovanje je edini porok sreče, za katero si tako prizadeva sodobni človek. Njeno teptanje nas pahne v neizprosni tok usode, ki prinaša gorje in smrt, vrže nas v roke Erinij, ki nosijo pogubo in kazen, kar nam na tisoč in en način prikazuje antična tragedija. In najbolj vzvišeno sporočilo Antigone: 'Ne za sovraštvo, za ljubezen jaz živim'.« ■

KSENJA HOČEVAR

obvarovala pred nosilci nove kulture v oznovskih uniformah. »Knjige imajo svojo usodo: vzvišena Antigona je preživela tako, da se je zavita v steljo leta skrivala v svinjaku ...,« pripomni Senegačnik. Rokopis, ki ga je Hribovšek za Resmanovo prepisal s kaligrafsko pisavo, obsega 52 strani in je shranjen v rokopisnem oddelku NUK. Prevod Antigone, ki je izšel pri založbi Družina, pa se od drugih prevodov loči še po nečem: po zamisli Davida Movrina je izdaja dvojezična, saj je vzporedno ob prevodu natisnjeno tudi besedilo izvornika – prvič v slovenski knjigi. Prevod pa je tudi prvi primer, da je obenem s prevodom izšla monografija o tem prevodu. Prof. Gantar je izjemno natančno analiziral kulturno ozračje, v katerem se je Hribovšek oblikoval kot filolog, Brane Senegačnik pa je skiciral razsežnosti, ki jih ima v sodobni kulturi Antigona kot gledališki, literarni in filozofski pojav in kot t. i. etična situacija.

»PREVOD JE ČUDEŽ!«

Hribovškov prevod Antigone pa je zgolj na policah ostal le slabega pol leta. Ob likovni razstavi Človek, glej, ki so jo junija pripravili v opuščnem nunskem samostanu v Škofji Loki, so pripravili sklop prireditev, med njimi tudi bralno uprizoritev Hribovskega prevoda Antigone. Po premieri so jo uprizorili še na številnih drugih odrih, prihodnji teden (11. novembra) bo predstava v Platonovi votlini v Zavodu sv. Stanislava. »Antigona predstavlja arhetip ravnjanja po bratomorni vojni,« pravi režiserka uprizoritve Ksenja Geister, ki je režijo prevzela na pobudo Neže Karlin iz Kulturno-zgodovinskega društva Lonka Stara Loka. »Zame je prevod pravi čudež! Da je to zmožni osemnajstleten dijak! Kakšen je bil tedaj nivo znanja in zavesti nekaterih mladih ljudi! In kako žalostno so končali. In kje so pokopani?« pravi režiserka Geisterjeva, ki sicer poudari, da v začetku prevod nanjo kot profesorico grščine ni naredil posebnega vtisa, »ko pa se je prelil v živ govor in obarval s človeškimi občutji, je postal presunljivo lep in vedno, ko ga znova slišim, zares uživam.«